

John Gray

BANDITI MISSOURIA

**VJESNIKOVA
PRESS
AGENCIJA**

Glavni i odgovorni urednik: Milivoj Pašićek

Izdavač: NIŠPRO VJESNIK (v. d. predsjednika RO NIŠPRO Vjesnik
Vladimir Slijepčević)

– OOUR Informativno-revijalna izdanja (direktor Božidar Radman).

Predsjedavajući Savjeta: dr. Ivan Krtalić

Adresa redakcije, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb, Avenija bratstva i
jedinstva 4

Telefoni: 041/526-099, 515-555 i 519-555

Telex: 21 121 YU VSK

Kolegij redakcije: Berislav Grabušnik (graf. ur.), Marija Jurela (ured-
nica), Pavle Lugarić (zamjenik gl. i odg. urednika), Milivoj Pašićek, Bi-
serka Pupavac (pomoćnik gl. i odg. urednika)

Tisak: OOUR Štamparska proizvodnja

Urednik: Ana Hrastović

Grafički urednik: Ivica Bartolić

John Gray: Banditi Missouri

Naslov originala: Missouri Guerillas

Copyright: VPA

Recenzija: Tomislav Odlešić

Prijevod: Miroslav Kiš

Laso broj 834 izlazi 6.10.1989.

u nakladi od 60.000 primjeraka

I

Gradić Sedalia bio je, kao i mnogi drugi u južnačkom Missouriu u to doba, neposredno poslije američkoga građanskog rata, zaposjednut pobjedničkim sjevernjačkim trupama. Bio je, međutim, jedan od malo njih koji su imali nerazrušene željezničke stanice. U gradić, sada jednu od brojnih sjevernjačkih vojno-upravnih stanica, slijevale su se vijesti, pristizale trupe, vojni transporti.

Tih se dana očekivalo da vojnim vlakom stigne znatna količina oružja i municije te eksploziva. Točnije: očekivalo se 500 sasvim novih springfildica modela 1865. s municijom te 300 kilograma dinamitnih šipki. Te springfildice bile su jednometke, ali s najsuvremenijim zatvaračem, a punile se mecima u čahurama. Svi ogledi pokazali su da se njima može pucati izvanredno brzo i točno.

U Sedaliji sam bio već tjedan dana. Ah, da! Da se predstavim: Roy Fango, mlad tijelom, ali vrlo star po iskustvu. Perce vitlano vihorom u gruboj zemlji u to divlje doba. Bez izgleda na »novi početak«, bez onoga što obično zovu »budućnošću«. Zar

baš tako? Zapravo sam na kraju rata htio napustiti vojsku. Uspjeli su me, međutim, nagovoriti da ostanem u službi kao »građanski izviđač«. Bilo je to u Sjevernoj Karolini. Da sam tamo i ostao, vjerojatno bi sve bilo u redu. Naredili su mi, međutim da dođem u Missouri, a ovdje je sve bilo drukčije.

Ovdje, u Missouriu, okupili su se i još uvijek okupljali mnogi bivši vojnici južnjačke vojske i ostaci gerilske bande Williama Quantrilla, te i dalje, na svoj način, ratovali protiv vojne uprave Sjevera: pljačkali, robili, ubijali, terorizirali ponekad i cijele oblasti. U Sjevernoj su mi Karolini rekli kako vojska treba civile u Missouriu za »osobite zadatke«. Tek sam tu, u Missouriu, shvatio što su pod tim razumijevali: ne stigne li od jučer očekivani transport s oružjem, municijom i eksplozivom, dobit ću svoju prvu »osobitu zadaću«.

O svemu tome razmišljao sam stojeći kraj prozora napuštenog šerifskog ureda Sedalije, zureći kroz okno u kišu na ulici što je obilato, gotovo bez prestanka, padala već puna tri dana. Kraj mene se propinjao moj

pas Shita, stavivši prednje šape na prozorsku dasku, priljubivši njušku uz vlažno staklo. Iza nas, za uredskim stolom, dosadaživao se poručnik Ragland, adutant pukovnika Millera, sjevernjačkog komandanta grada.

— Zar nema još ništa? — upravo me po tko zna koji put nervozno upitao taj Ragland.

— Ništa — mirno sam odgovorio, okrenuvši se k njemu. — Ništa osim kiše, i to obilate!

— Ah, sranje!... — rezignirano je progundao.

Bio je na početku svojih dvadesetih godina, vitak, blijed toliko da je djelovao bolešljivo.

— Nikada — nastavio je gundati — nisam ni pomišljao na dolazak na Jug. Mrzim Jug! Što se mene tiče, mogli su ti prokleti pobunjenici i zadržati svoju ljubljenu nezavisnost! U Illinoisu mi je bilo mnogo ljepše. Moji roditelji tamo imaju farmu. Moja me djevojka očekuje već dvije godine. Da sam i trunčicu slutio da ću poslije rata završiti sjedeći u Missouriu, nikada ne bih stupio u vojsku!

— Ni ja - odgovorio sam, ali se činilo da me uopće ne čuje, već je samo namrgođeno, mrzovoljno zurio kroz prozor.

— Ako je transport zadržan — nastavio je poručnik — Te ako su se pušaka i eksploziva dokopali prokleti pobunjenici, smiluj nam se bože! Pet stotina pušaka! I tri stotine kilograma dinamita! Ah, što nisam ostao u Illinoisu!

Shita je zalajao te sam se opet okrenuo k prozoru. Nalet vjetra upravo je bacio o staklo jak mlaz kiše. Shita se, naćulivši uši, još jače propeo uz prozor.

Iz kišne izmaglice pojavio se neki jahač. Zauzdavši konja pred uredom, teško je skliznuo

iz sedla. Požurio sam otvoriti vrata. Poručnik Ragland istodobno je ustao iza stola.

U sobu je prodro val vlažnog zraka. A onda se na vratima pojavio jahač — sjevernjački vojnik, pokisao do kože, u uniformi poprskanoj blatom. Djelovao je premoreno, onako upalih obraza i neobrijan. Kapu je bio izgubio, a vlažna kosa kao da mu se lijepila o lubanju i čelo.

Dobauljao je u sobu. Shita je zalajao na njega, a onda se, režeći, povukao, podvivši rep.

Zatvorio sam vrata za vojnikom, a poručnik Ragland prilazio mu je, obišavši oko svojega stola.

— Narednik Nuttler — predstavio se došljak poručniku.

Pokušao je i stati »mirno«, ali je pritom gotovo pao. Govorio je teško, glas mu je zvučao hrapavo, slabo.

— Što je s vama, čovječe? Tā recite već jednom što se dogodilo! — nestrpljivo ga je ponukao Ragland.

— Transport, gospodine... — ūzmucio se narednik Nutler. — Transport s oružjem...

— Što je s tim prokletim transportom?! Recite već jednom!

Bio sam svjestan da ubrzano dišem. Odgovor sam slutio, ne, znao sam ga!

— Transport je napadnut, gospodine — konačno je rekao narednik. — Petorica naših su poginula, gospodine. Puške, municiju, eksploziv, sve... Sve su odnijeli!

Pet stotina novih novcatih pušaka, trista kilograma dinamičnih šipki! Prokleo sam dan kada sam pristao raditi za vojsku kao izviđač.

II

Troja natovarena zaprežna kola stigla su na prijelaz preko rijeke Black Fork, gotovo pedeset kilometara sjeverno od Sedalije, točno kad je sunce bilo u zenitu. Već dva sata nije kišilo. Posvuda su bile lokve, ali je nebo bilo bez oblačka, kao da se konačno očistilo.

Stanica, postaja za odmor putnika u doba dok ih je još bilo, bila je na brežuljku na suprotnoj obali rijeke. Oko nje izraslo grmlje davalo joj je gotovo romantičan izgled.

Rijeka se lijeno vukla, tekla na istok, oplakujući valićima obale, koje je silna kiša toliko natopila da su bile slične močvari.

Na prvim kolima sjedio je odebeo muškarac u iznošenom fraku, s pohabanim cilindrom na glavi.

— Stigli smo! Eno, to je tamo prijeko! — doviknuo je dvojici vozača na kolima iza svojih.

— Izgleda prilično mirno — ocijenio je vozač drugih kola.

Treći je šutio.

— Ta je stanica jedina ljudska nastamba u promjeru od petnaestak kilometara — objašnjavao je muškarac u fraku. — Kao stvorena za nas!

— A jesi li siguran da je u njoj taj naš čovjek?

To pitanje uputio je muškarcu u fraku, očito predvodniku, mršavi vozač u vrlo iznošenoj, mjestimice čak pocijepanoj južnačkoj uniformi. Bio je neobrijan, a upalo lice činilo mu se gotovo sivim.

— Obavijesti koje ja dobivam uvijek su točne — samouvjerenog je odgovorio muškarac u fraku.

— Veseli me — zakikotao je

drugi vozač — kad pomislim kakvu će glupu facu načiniti onaj tamo kad nas ugleda!

— Pa... nismo tu da bismo se zabavljali — smatrao je prvi vozač, izgovorivši to gotovo strogo. — Taj Buck Purdey nam ponešto duguje. Lijepo se poslije rata spandao sa Sjevernjacima, s Jenkijima! Platit će nam sada za to ili će zagristi u travu!

— Stanica izgleda sasvim lijepo — ocjenjivao je njegov drug.

— Solidno građena i čista. Pitam se koliko poštenih Južnjaka danas može stanovati u takvim kućama!

Muškarac u fraku pucnuo je bičem i potjerao svoju zapregu u rijeku. Kotači su se duboko ugrezli u blatnjavu obalu, a odmah zatim u vodu. Konji su se napregnuli, remenje se zategnulo i zaškripalo. Black Fork bio je na tom mjestu plitak: voda je doprla do kolnih osovina. Kad je muškarac u fraku svojim kolima izlazio na suprotnoj obali, druga su kola bila već nasred rijeke, a treća su upravo ulazila u nju.

Stanica je, kad su joj se troja kola primicala cestom, izgledala nenastanjenom.

Utjeravši kola u dvorište, vozači su zauzdali zaprege kraj zdenca. Silazeći s kola, sva su trojica posegnula za šarpovkama. Šutke su krenuli prema zgradi.

Kuća je imala usku predgradnju, nešto poput trijema, ali ne cijelom dužinom. Podne su daske zaškripale, kad su došljaci stupili na njih. U kući se još nitko nije javljao. Na prozorima su bile postavljene guste mreže protiv muha. S produženog krova visjeli su na četiri lanca brončani zvončići, koji su na povjetarcu s rijeke tek tiho

bružali, ali su za jačeg vjetra pri nevremenu, te noću, služili kao dobri orijentiri onima koji su se s rijeke i ceste približavali stanicama.

Muškarac u fraku prvi je, odgurnuvši vrata, ušao u kuću. Prostorije stanice bile su prostrane, ali niske. Zidovi su, činilo se, bili svježe oličeni. Podne daske bile su, međutim, prilično prašnjave i istrošene. U prvoj prostoriji, u koju su pridošlice ušle, bilo je više dužih stolova i klupa uz njih. U kutu prostorije bio je omanji šank.

U boci na šanku stajala je ugašena svijeća, mala, dogorjela. Iza šanka bila su vrata, otvorena, prekrivena samo šarenom zavjesom, ukrašenom raznobojnim kuglicama, koje su lagano zazveckale, kad je, odmaknuvši zavjesu, u prostoriju ušao neki mladić.

— Zdravo! — gotovo mu se prijateljski osmjehnuo čovjek u fraku, naklonivši se, čak dodirnuvši prstima obod cilindra u znak pozdrava. — Tražimo gospodina Bucka Purdeya — objasnio je, dok su njegova dva druga šutke stajala iza njega.

— Dakle, mojega oca — rekao je mladić. — A tko ste vi?

— Tampico — predstavio se čovjek u fraku. — Zovem se Josh Tampico — opet se prijateljski osmjehnuo. — Je li Purdey tu?

— Jest — potvrdio je mladić. — Rekli ste da se zovete Tampico? — provjerio je. — Idem mu reći.

Zastao je, bacivši pogled prema ostaloj dvojici, kao da očekuje da se i oni predstave. Zapazio je kokarde južnjačke vojske na njihovim karakterističnim šeširima široka oboda, ali mu

se nisu predstavili.

Prošlo je nekoliko minuta otako je mladić zamaknuo za vrata iza šanka, a onda se u susjednoj prostoriji začuju nečiji teški koraci. Malo zatim pred pridošlicama se pojavio onizak čovjek širokih ramena, ćelav, široka lica, s brcima kao u morža.

Ukočio se, ugledavši trojicu pridošlica kako mu se ironično smješkaju. Šutio je, iako je zaustio da nešto kaže. Očito je tim susretom bio zatečen, neugodno iznenađen.

— Zdravo, Purdey! — podrugljivo ga je pozdravio Tampico. — Tebi, kako vidimo, ide sasvim dobro, zar ne?

— Bok, Purdey — dobacio mu je, isto tako ironično, drugi pridošlica. — Zaista je lijepo opet te vidjeti!

— Prepoznaješ li nas još, Purdey? — opasno je tiho upitao treći, zabacujući južnjački šešir na potiljak.

— Ti gotovo da se nisi promijenio — smješkao mu se na isti način Tampico. — Bio si samo malo mršaviji prije nekoliko mjeseci, kad smo se posljednji put vidjeli. Malo mršaviji i malo strašljiviji... Zapravo, točno rečeno, tada si drhtao od staha.

Purdey nije odgovarao. A oba Tampicova pratioca značajno su se cerila.

— Čovjek poput tebe voli život — nastavljao je Tampico. — Visi o njemu, vjeruje u nj više nego u bilo kakve zakletve i ideale. Tada, kad smo se upoznali, imao si ideale, Purdey. Sjećaš li ih se još? Da te podsjetim? Da ti ponovim neke tvoje tadašnje zakletve? Brzo si ih, doduše zaboravio, kad je priguštio, ali...

— Van! Izlazite iz moje kuće!

– vrisnuo je Purdey iza šanka.
– Za ubojice i krvopije nema mjesta pod mojim krovom. Vaše je doba prošlo. Rat je završen. Stojite na krivoj strani. Uvijek ste bili na krivoj strani. Na vašem bih mjestu što prije nestao odavde. Traže vas. Jenkiji su vam za petama. A ja ću vas, možete se u to pouzdati, prijaviti i odati, čim mi se pruži prigoda. Od mene nemate što očekivati.

– Teške riječi, Purdey – ustanovio je čovjek u fraku.

Skinuo je čak cilindar i prošao ljevicom kroz tanku tamnoplavu, masnu kosu, kao da je u nedoumici, kao da razmišlja.

– Nije baš osobito prijateljski to što nam kažeš, Purdey – nastavi. – Što se pak tebe tiče, čak je nerazborito, glupo. Čini mi se da nisi brzo zaboravio samo svoje ideale nego i ono što se dogodilo tek prije nekoliko mjeseci.

Iza Tampica se začulo škljocanje na zatvaračima pušaka njegova dva druga. Obojica su čak podigla cijevi pušaka, ciljajući, jedan s lijeve, a drugi s desne strane od Tampica, u čovjeka iza šanka. Purdey je pak bio bljeđi od zidova svoje stanice.

– Odlazite odavde – ipak je ponovio, iako sada nesigurnim glasom. – Ne želim znati što hoćete sa mnom i od mene. Vjerojatno želite počinuti neke svinjarije. No vremena za to su prošla. Sada je mir i mora se živjeti drukčije. Mora se čovjek snaći.

– Obojica smo – podsjetio ga je Tampico – jahali s Qu-antrillom. I obojica smo bili uvjereni da nas Jug treba, da bi pobjeda Jenkija značila propast Juga. Zakleli smo se čak da će-

mo za slobodu Juga položiti i vlastite živote. Vrijedilo je to, sjećaš li se, i onda kad je položaj bivao sve bezizlazniji. Ili si već sve zaboravio, Purdey?

Čovjek u fraku nije se više smješkao. Okrugli obrazi su mu se zažarili, a iz očiju mu je sijevalo nekakvo čudno svjetlo.

– Da, Prudey – nastavio je – ti si to zaboravio još prije pet mjeseci u Kansas Cityu. Onda kada smo htjeli napasti i opljačkati jenkijevsko skladište municije, ali si nas ti izdao. Jenkiji su nadirali odasvuda, a tebi je očito bilo postalo prevruće, te si odlučio promijeniti strane. Jenkiji su ti valjda za to nešto i platili, zar ne? Dobio si za to – osvrnuo se Tampico uokolo po prostoriji – ovu stanicu, zar ne? Prokleta su te slabo nagradili, ako mene pitaš! Znaš li koliko su naših tada poubijali, kad su nam, zahvaljujući tebi, namjestili zamku? Dvadeset i trojicu! Ali, ti si bio na pobjedničkoj strani tebe se to nije ticalo. Tebi se više nije moglo ništa dogoditi. Jug je izgubio rat, ali si ti pravodobno napustio brod koji tone. Sada ti je dobro, je li? Zar nisi nikada pomislio da ćeš za to morati podnijeti i platiti račun, Purdey?!

– Van! Izlazite! – opet je viknuo Purdey, još bljeđi nego prije.

– Zar se nešto dogodilo, oče? U prostoriju je ušao, začuvši viku, Purdeyev sin. Jedan od Tampicovih ljudi usmjerio je pušku na mladića.

– Zar je ovo prepad? – iznenadio se mladić. – Vi, proklete vucibatine!

Poskočio je prema šanku, saginjući se u namjeri da ispod njega izvuče nešto, vjerojatno

oružje. Kad se uspravio, zaista je u rukama držao sačmaricu.

Jedan od Tampicovih drugova odmah je zapucao u mladića, ne podižući pušku. Prostorijom je odjeknuo pucanj, a potom je ispunio barutni dim.

Purdey je očajnički kriknuo.

Metak je, međutim, pogodio i razmrskao kundak mladićeve sačmarice. Mladić je vrisnuo, ali nije bio ranjen. Udarac metka samo ga je odbacio na dovratnik, uz koji je sada drhtao. Iza vrata začuo se prestrašeni vrisak žene.

Josh Tampico krenuo je opasno polako prema šanku. U šaci je držao revolver te ga uperio mladiću u glavu.

— Zar u stražnjoj prostoriji ima još nekoga, Purdey? — upitao je.

— Moja žena — odgovorio je Purdey, podižući ruke što u očaju što pred oružjem.

— Veseli me što upoznajem tvoju obitelj — ironično je rekao Tampico. — Za vrijeme rata nisam, nažalost, imao za to prigodu. No to ćemo sada nadoknaditi — odjednom mu je glas postao oštiji. — Sada ćeš, Purdey, lijepo činiti sve što budemo zahtijevali. Dovoljno smo se već napričali. Odsada ćeš biti poslušan i surađivati ili će tvoj sin dobiti metak u glavu!

Mladić je zaprepašteno gledao u cijev, revolvera. Sačmarica s razmrskanim kundakom beskorisno mu je ležala pred nogama.

— Tata... — promućao je. — Ovo su zacijelo ljudi s kojima si bio u ratu?

— Da — kimnuo je Buck Purdey. — Ostavi moju obitelj na miru! — pogledao je u Tampica.

Čovjek u fraku munjevito se

sagnuo i zamahnuo revolverom. Pogodio je Purdeya po lijevom ramenu. Purdey je zastejao i pao na policu iza šanka. Lice mu je pomodriilo, borio se za zrak.

Kroz vrata iza šanka dobauljala je uto Purdeyeva žena, okrugla tijela, okruglih obraza, unatrag začešljane kose, u jednostavnoj suknji i pregači.

Tampico je, obišavši oko šanka, grubo odgurnuo ženu, a zatim Purdeya, gotovo dvostruko šireg od sebe, zgrabio za ovratnik. Ponovno ga grubo udarivši, potjerao ga je pred sobom na sredinu prostorije.

— Samo mirno, gospodo! — savjetovao je, iza njega, jedan od njegovih drugova Purdeyevu ženu, majku obitelji. — A i ti se, mladiću, pripazi! Nikome vam se ništa neće dogoditi, budete li razboriti. U protivnom ćemo, gospodo, ubiti mladića te ga nikakve majčinske suze neće oživiti!

Drugi Tampicov pratilac pošao je s Tampicom i Purdeyem, zarinuvši Purdeyu u rebra cijev puške.

— Dovedi ga k prozoru! — zahtijevao je Tampico, pokazavši na Purdeya.

Domaćin je nevoljko, pred puškom, bauljao k prozoru, a žena je iza šanka zajecala, pokrivši lice dlanovima. Purdeyev sin bespomoćno je stajao kraj dovratka iza šanka, nemoćno stisćući šake.

— Vidiš li ona kola na dvorištu, Purdey? — prišao je Tampico k Purdeyu, kad su ga dotjerali k prozoru. — Na njima je oko pet stotina pušaka s municijom i poprilična količina dinamita. Trebamo za tu robu sigurno skladište. A tvoja je stanica

pravo mjesto za to. Nadaleko i naširoko nema ni živog bića, a ti si zapisan na strani Jenkija. Nitko neće ni naslutiti da za nas skrivaš takvo nešto! A tebi je ovo prigoda da izgladiš neke svoje greške! Ništa više od tebe ne tražimo, Purdey. Razmisli malo o svemu tome. Mogli bismo ubiti i tebe i ženu i sina. Mogli bismo sve ovo zapaliti. No, nećemo to učiniti. Za dvadeset i trojicu naših ljudi, što ih imaš na savjesti, zahtijevamo samo ovu malu uslugu. Zatim ćeš imati svoj mir.

— Odakle vam sve ovo? — upitao je Purdey, nemoćno se oduprijevši o prozorsku dasku, te zureći u vlastito dvorište i osjećajući pritisak puščane cijevi na leđima.

— Tebe se to ne tiče, Purdey. Važno je jedino da su te stvari tu i da ih treba uskladištiti.

— Neću s time ništa imati! — još se pokušavao oduprijeti Buck Purdey.

— Nije valjda! — nacerio mu se Tampico, odlažući revolver pod pojas ispod fraka. — Trebalo je o svemu tome razmišljati znatno prije. Prije pet mjeseci u Kansas Cityju, naprimjer! Sada nemaš nikakvog izbora! Usosio si nas, izdao, čovječe! Sada ćeš to platiti! Ove će stvari u tvoj podrum. Imaš podrum ovdje, zar ne?

— Imam... — promucalo je Purdey.

— Odmah ćemo početi ostvarivati, kako bi te stvari što prije nestale s dvorišta. Pritom ćete nam, naravno, pomoći i ti i tvoj sin. A tvoja će žena za to vrijeme baciti na tiganj nekoliko jaja, ispeći ih s dosta slanine. Dobro će nam doći i dosta jake kave.

— Što će biti s tim oružjem,

municijom i eksplozivom upitao je Purdey.

— Zasad će ostati ovdje. A Hurley i Durgo — pokazao je Tampico na dvojicu svojih pratilaca — također ostaju tu. Poznaješ ih još, zar ne? Imat ćete toliko toga pričati jedni drugima! Ja moram poći dalje, ali ću se uskoro vratiti. Ništa se drugo ovdje neće izmijeniti. Obavljat ćeš sve poslove na stanici kao i dosad, samo s tom razlikom što ćeš znati da straga sjede Hurley i Durgo, čuvajući ti sina i ženu. Morat ćeš to neprestano imati na umu, kad budeš ovdje posluživao putnike. Sve dok budeš pametan i surađivao s nama, ništa ti se neugodno neće dogoditi.

— I koliko će to tako potrajati?

— Nemam pojma — slagnuo je Tampico ramenima. — No nećeš nas se lako riješiti. Naši će ljudi povremeno ovamo dolaziti po oružje i eksploziv, poneki će se pokatkad morati i skrivati neko vrijeme tu kod tebe. Drugim riječima, Purdey, udarit ćemo tu kod tebe mali, neupadljiv južnjački štab za našu daljnju borbu protiv Jenkija! Kod naših se prijatelja i simpatizera, naime, ne može skrivati. Svaki Južnjak što se ikada neprijateljski ponio prema Jenkijima pod budnom je paskom. Ti si, međutim, osvjedočeni prijatelj Sjevernjaka, tu kod tebe bit ćemo na sigurnom! A i položaj ove stanice izvanredan je za naše potrebe.

— Ne! — prosvjedovao je Purdey.

— Što: ne!

— Neću surađivati!...

— Tako, dakle? — gotovo je ravnodušno promrmljao Tampico.

Kimnuo je Hurleyu koji je držao na oku Purdeyeva sina i ženu.

Bandit je prišao k ženi i naslonio joj cijev puške na prsa. Pokušavajući se izmaknuti, žena je, cvileći, pala na koljena. Preklinjajući je pogledala u muža.

— Svinje jedne! — skočio je mladić na bandita.

Hurley se sagnuo i spretno zamahnu kundakom, te je Purdeyev sin dobio bolan udarac u grlo. Odbačen na šank, borio se za dah, a oči su mu gotovo iskočile, što od boli što od straha i zaprepaštenja.

Buck Purdey poskočio je očajnički, želeći pritrčati sinu upomoć, ali mu je Tampico podmetnuo nogu. Purdey je pao, a u dlan mu se zarila treščica s poda daske. Kada se htio podići, Tampico ga je oborio grubim udarcem nogom. Ponovo uzdignuvši glavu, Purdey je na njoj osjetio hladan pritisak puščane cijevi. Ugledao je kako je jedan od bandita pristišće puščanu cijev i o glavu njegove žene, koja je plakala, još uvijek klečeći na podu. Buck Purdey shvatio je da se banditima ne može oduprijeti.

— Ženu bismo mogli i... — zaustio je jedan od bandita, pogledavši u Tampica.

— Šuti, Durgo — presjekao je tu pomisao Josh Tampico, a glas mu je opet bio hladan, miran. — Nemoj biti neuljudan i prost! — ironično mu je dobacio. — Nego, Purdey — obratio se domaćinu — kako ti se sada stvari čine? Jesi li još jednako tvrdoglav prema svojim prijateljima? Pa, mogli bismo stvar i ubrzati. Hurley — obratio se drugom banditu — daj ustrijeli

toga mladića! — pokazao je na Purdeyeva sina.

Hurley je hladnokrvno podigao pušku, naciljavši mladiću u glavu.

— Ne-e-e-e! — vrisnuo je Purdey.

Tampico je dao znak rukom, na Hurley je spustio puščanu cijev.

— Možete ovdje ostati — pokorio se Purdey. — No požalit ćete, padne li Johnu ili Lydiji ma i jedna vlas s glave!

— Samo bez prijetnji, Purdey! — mirno je upozorio Tampico. — Misli na to kako sada samo okajavaš vlastite grijehe! Još smo i velikodušni prema tebi!

Purdey nije na to ništa rekao. Prišao je k ženi i pomogao joj ustati, a banditi ga u tome nisu ometali. Žena se, plačući, oslonila o njega.

— Rat se nastavlja, Purdey — zaključio je Tampico. — Ima još dovoljno naših ljudi, Južnjaka, koji se ne mire s time da se Jenkinsi šepure ulicama naših gradova. Ti si prerano odlučio napustiti našu stvar, naše redove. Budi sretan što ti dajemo prigodu da nam se vratiš! Još ćeš nam za to zahvaljivati na koljenima.

Zlobno se cereći, čovjek u iznošenom fraku i cilindru prišao je k izlaznim vratima prema dvorištu i otvorio ih.

— Moramo istovariti ta kola — obratio se svima u sobi. — Požurite da te stvari što prije nestanu s dvorišta.

Kad je Josh Tampico izašao na dvorište stanice Bucka Purdeya, sunce se već bilo ukosilo na obzoru, priklanjajući se k zapadu. S rijeke Black Fork puhao je blagi povjetarac.

Buck Purdey drhtao je od

groznice kad je zajedno sa sinom izašao, praćen Hankom Durgoom i Samom Hurleyem.

III

Najprije sam ugledao mrtvace u travi. Počeo sam razgledati uokolo, a moj vjerni pas Shita ostao je uz mojega konja, nabiću njušku kao da mu smeta sav taj zadah mrtvaca i ruševina preostalih od vlaka.

Na mrtvacima u travi bile su plave sjevernjačke uniforme. Tlo među njima i oko njih bilo je prekriveno drvenim i staklenim krhotinama te metalnim dijelovima, savijenim eksplozijom.

Južnjački gerilci sasvim su dobro obavili svoj posao. Eksploziv kojim su zaustavili vlak bili su postavili pod same tračnice i aktivirali ga u trenutku kad je iznad njega bila lokomotiva. Na pružnom nasipu zjapio je velik krater. Razorene tračnice stršale su u zrak. Moćna lokomotiva bila je eksplozijom odbačena s tračnica i nasipa, kraj kojega je sada ležala. Kotači su joj stršali u zrak, na razorenom parnom kotlu još su se kondenzirale kapi vode. Strojvodina kabina bila je spljoštena poput harmonike, a u njezinim sam ostacima ugledao napola pougljene leševe strojovode i ložača.

I vagoni iza lokomotive bili su odbačeni s tračnica. Dva su se prevrnula, a ostali su se ukosili na nasipu. Posljednji vagon još je jedini stajao na tračnicama.

Svi su vagoni bili ispražnjeni, opljačkani, osim posljednjega u kojem je bila oružana pratnja transporta.

Na otvorenim vratima toga

posljednjeg vagona sjedila su sada tri sjevernjačka vojnika. Vojničke kape zabacili su zbog vrućine duboko na potiljak. Mahali su nogama, spuštanim niz vagon, a puške su ležale kraj njih. U rukama su držali šarene karte za poker, koje su ispustili, ugledavši me.

Dobro razgledavši sve uokolo i upamtivši pojedinosti, iako nije bilo osobitih vidljivih tragova, pošao sam prema vojnicima.

— Zdravo! — pozdravio sam ih.

— Zdravo, mali! — dobacio mi je narednik širokih ramena, držeći nehajno ispod brkova praznu lulu.

— Zdravo, debeli! — gnjevno sam mu dobacio, tako da se odmah prestao ceriti. — Dolazim iz Sedelije — dodao sam.

Izgledao sam vrlo mladoliko, ali mi se ipak nije cijedilo mlijeko niz bradu, te nikome nisam olako dopuštao da me zove »malim«.

— Zar su poslali tebe? — snibivao se narednik.

— Baš mene — odgovorio sam.

— U mojem smo puku — zlobno je primijetio — takve kao ti koristili samo da čiste topove, i to samo vanjske dijelove, da ih dotjeraju do punog sjaja.

— A tamo gdje sam ja jahao u ratu — odgovorio sam na isti način — uprezali smo ovakve debele kao što si ti da vuku topove, kako bismo poštedjeli konje!

Dvojica vojnika grohotom su se na to nasmijala, a narednik je izvadio iz usta lulu. Oči su mu se opasno suzile, a na zjapurenom licu pojavile su mu se od gnjeva mrlje.

— Tko te je poslao? — upitao me jedan od vojnika.

— Pukovnik Miller — obja-
snio sam. — U Sedaliji oprema-
ju vlak, kojim će ovamo s vojni-
cima stići i pružni radnici, a do-
vest će i potreban materijal,
kako bi ovdje popravili prugu i
počistili ruševine. Zar ste ovdje
samo vas dvojica?

— Bilo nas je dvadeset i peto-
rica — odgovorio je narednik,
još me uvijek zlurado i neprija-
teljski promatrajući od glave do
pete. — Petorica su poginula, a
trojica ranjena. Oni što su pre-
živjeli odveli su ih sa sobom, od-
marširavši u Pleasant Grove.
To je nekih dvanaestak kilome-
tara istočno odavde. Bliže je ne-
go do Sedalije, a ranjenicima je
hitno potreban liječnik. U Ple-
asant Groveu, osim toga, postoji
i telegrafski ured, kojim će se
moći poslužiti, naravno ako
prokleti banditi nisu prerezali
žice i prekinuli veze.

— Koliko ih je bilo?

— Nemamo pojma. Bilo je
mračno. Pa onda ta eksplozija.
Možda ih je bilo dvadeset, a mo-
žda i tridesetak. Pucali su kao
da ih je bilo stotinu. Sve su
odlično pripremili. Nismo mo-
gli ništa učiniti. Nego — i dalje
je mučilo narednika — kako to
da su iz Sedalije tebe poslali?
Zar ne znaš kako su opasni ti
banditi?

— U Sedaliji je nekoliko njih
izloženo za prikazivanje — dr-
sko sam odgovorio. — Znaš, oni
su u kavezima, a ti ih možeš
promatrati, čak im možeš i do-
dati kockicu šećera. Hoćeš li to
pokušati, ako dođeš u Sedaliju?

— Tebi, zapravo, nešto nedo-
staje — zapjenio se narednik.

— Ni to vam ne bi vratilo va-
še puške — mirno sam odgovo-
rio. — Da ste bolje pazili, ne bih
sada ja imao s vama posla. Ni s
vama, ni s banditima zbog vas!

Kamo su uopće napadači nestali?

— A otkuda da mi to znamo?
Bili smo sretni što smo uopće
preživjeli, iako s nosevim u
blatu...

— Naravno — ironično sam
se suglasio. — Ništa ne vidite,
ništa ne znate. Pravo je čudo
kako ste uopće zamijetili i shva-
tili da ste opljačkani! Kiša je
sprala tragove, a oružje i eks-
ploziv isparili u zrak, je li?!

Što ti sebi zapravo umišljaš,
tko si ti? Jednom civilu, i to još
ovakvom kao ti, doista ne mora-
mo dopuštati da nas vrijeđa! Li-
jepu ću prijavnicu protiv tebe
napisati tom tvom pukovniku
Milleru!

— Tebe — drsko sam odgovo-
rio — mogu, ovakav kakav je-
sam, u svako doba strpati u
džep! Moram sada, međutim,
pojahati u Pleasant Grove. Mo-
žda se tamo pronade kakav
trag. Za rata sam jahao s gene-
ralom Shermanom. Ovakvih
glupih vojnika kod nas uopće
nije bilo!

Podijelivši, dakle, tako tim
vojnicima i njihovom naredni-
ku taj završni kompliment,
okrenuo sam se od njih te po-
šao k svojem psu i konju. Iza
mene je narednik još sočno pso-
vao, a u tome su mu se zdušno
pridružili i vojnici. Nisam se vi-
še osvrtao na njihove nimalo la-
skave primjedbe i prijetnje, na
moj račun.

Imao sam pametnijeg posla:
moja je zadaća bila da otkrijem
tragove napadača, južnjačkih
odmetnika. Pretpostavljao sam
da će mi taj posao biti lakši ne-
go što mi je sada izgledao.

Shita je, kad sam se vinuo u
sedlo, radosno zalajao. I psu se,
činilo se, žurilo s mjesta toga
prepada i nesreće.

IV

Na zapadnom nebeskom svodu gasio se dan, a nebo je bilo prošarano rumenilom.

Pleasant Grove je bio skromno gnijezdo, ali s prednošću što je nedaleko od pruge. Činilo ga je tridesetak kuća, crkva i nekoliko prodavaonica, koje su već sve bile zatvorene. Većina izloga bila je prazna, bez stakala, neki i okovani daskama. Ispred dvaju saluna tiskalo se dosta privezanih vojničkih konja. Kroz prozor sam, projahavši kraj njih, vidio kako se uz šankove tiskaju vojnici u plavim uniformama.

Uz jednu od zatvorenih prodavaonica ugledao sam zgradu telegrafskog ureda – malu ali solidnu građevinu od oguljenih drvenih poluoblica. Nad vratima je stajao natpis, bolje rečeno stajali su ostaci ploče i natpisa koji je nekada ukazivao na to da je tu »Privremeni glavni štab američke vojske«. Usmjerio sam svojega vjernog šarca prama tom uredu.

Jahao sam toga šarca kudrave dlake i kratke grive otkako sam se, potkraj rata negdje u Sjevernoj Karolini, morao rastati s ridanom koji mi je poginuo. I ovaj šarac bio mi je draga, pouzdana životinja. Nekada je, na što me je kod kućoprodaje upozorio bivši vlasnik, šarac volio ujedati. Više sam puta to i sâm iskusio, dok ga nisam odvikao od ugriza, barem kad sam ja u pitanju – svakoga drugog i dalje je pokušavao ugristi.

Iz telegrafskog ureda, iza čijeg je prozora još gorjelo svjetlo, izašao je onizak podebeo čovjek, širokih ramena i okruglih obraza, obučen u iznošeni frak,

s izlizanim cilindrom na glavi. Djelovao je nekako nervozno i kao u žurbi. Oglédao se uokolo, ali mene, činilo se, nije spazio. Krenuo je nespreno žurnim koracima niz ulicu. Nisam dalje na njega obraćao pažnju.

Sumrak se spuštao, sjene se produžavale. Iz dvaju saluna dopirala je buka – smijeh vojnika, zveket čaša.

Zauzdao sam šarca ispred telegrafskog ureda i sjahao. Shita me je gledao nekako umorno, podvivši rep.

– Pripazi na šarca, stari moj!
– pogladio sam psa po glavi. –
Najkasnije za jedan sat dobit ćeš dobru sočnu kost i mjesto za spavanje u slami.

U uredu me, kad sam ušao, zapljunuo zadah hladne kave i ustajalog duhanskog dima. Iza dugačkih stolova sjedila su dvojica telegrafista u plavim uniformama. Pred njima su stajali telegrafi. Primalac je upravo nešto otkucavao na jednome od njih.

Na stražnjem zidu prostorije bila je velika zemljopisna karta. Pred njom su stajala dvojica oficira, jedan poručnik i jedan kapetan. Nisu se osvrnuli kad sam došao.

Prišavši k jednom od dugačkih stolova, zabacio sam šešir na potiljak, a rukama se odupro o stol. Telegrafist uska i umorna lica podigao je glavu i pogledao me.

– Ja sam Roy Fango – predstavio sam se. – Poslali su me iz Sedalije. Gdje bih mogao pronaći zapovjednika pratnje vojnoga transporta, onog napadnutog što je prevozio municiju i oružje?

– Ah, kapetana Hamlina? Vjerojatno ćeš ga zateći u jed-

nome od saluna. Tamo svi vojnici loču. A tebe su nam iz Sedalije najavili prije jednog sata. Pruga je popravljena. Trojica vojnika, što su čuvala ostatke vlaka, sada su u Sedaliji. Podnijeli su tamo nekakvu prijavu protiv tebe.

— Za to ne hajem — rekao sam. — Više me zanima je li u međuvremenu napisan kakav izvještaj o tom napadu na vlak.

— To ne znam — slegnuo je ramenima telegrafist. — Na svu sreću, nemamo još i s tim posla! Ako je kapetan Hamlin i sastavio kakav izvještaj, vjerojatno ga ima uza se te će ga u Sedaliji predati pukovniku Milleru.

— Potražit ću kapetana — rekao sam. — Nego, ima li ovdje kakva staja za mojega konja?

— Ima — odgovorio je telegrafist. — Šest kuća dalje uz ulicu. A ako želiš jesti...

Toga je trenutka odjeknuo užasan prasak, te sam imao osjećaj kao da mi se izmaknulo tlo pod nogama. U glavi mi je nepodnošljivo zatutnjalo.

Prostorija se ispunila dimom i prašinom. Telegrafist preda mnom, široko otvorišvi usta, kao da je nešto vikao, ali ja nisam ništa čuo. Stol između mene i njega odjednom se raspuknuo u dva dijela. Osjećao sam kao da me nešto podiglo, kao da letim. Nekakav jaki pritisak zraka kao da me je ponio prostorijom.

Zamijetio sam da su se srušila oba ona oficira pred kartom. A tamo gdje su bili zid i karta, zjapila je velika rupa. Jedan oficir, zapazio sam i to u omaljenosti, krvario je iz usta, nosa i ušiju.

Očito se sve događalo u djelićima sekunde. Kada sam tre-

snuo o pod, izgubio sam svijest. Posljednje čega sam bio svjestan bilo je da se ruši i jedna stropna greda.

Kad sam došao k svijesti, iznad mene je gorjela nekakva mutna petrolejka, tik iznad mene, jer je visjela sa stropa na podužem lancu. Kad sam pogledao u tu svjetiljku, osjetio sam ostru bol u zjenicama.

Zatreptao sam, privikavajući se na svjetlo. Tada je proradilo i čulo mirisa: osjetio sam oko sebe oštar zadah najrazličitijih lijekova.

Odjednom sam na licu osjetio vlažan Shitin jezik: vjerni me je pas, cvileći, lizao. Bio se propeo uz krevet, stavivši prednje šape na nj. Blago sam ga odgurnuo rukom. Još mi nije bilo dobro. U ušima mi je još tutnjalo, bubnjalo. Polako sam se, postupno, prisjećao što mi se to bilo dogodilo.

Eksplוזija u telegrafskom uredu!

Ležao sam na čistom krevetu. U mojem vidnom polju izronilo je odjednom nekakvo bradato lice čovjeka u bijeloj halji. Kroz debele naočale gledale su me poput ugljena crne stroge oči.

— Dobro jutro! — rekao je čovjek u halji.

— Dobra večer! — odgovorio sam.

— Bila je već dobra večer, još jučer, sinoć — osmijehnuo se. — U međuvremenu je prošla noć. Sada je jutro. Sunce upravo izlazi. Imaš li glavobolju?

— Ne — odgovorio sam. — Samo neznatno zujanje. A gdje sam to zapravo?

— U mojoj ordinaciji. Ja sam doktor Brown. Još si u Pleasant Groveu. U ordinaciji leže i oba telegrafista.

— A oficiri? — nabrao sam

gdje bih mogao jesti. Nego, tko je bio čovjek u crnom fraku, koji je bio u uredu prije mene?

— U crnom fraku? — čudio se telegrafist, zagledavši se u strop.

— Da. Bio je u uredu neposredno prije mene. Ugledao sam ga kad je izlazio.

— Bio je kod mene — oglasio se drugi telegrafist. Čudan neki momak. Ušao je u ured, neprestano se osvrćući unaokolo, a zatim me zapitao preuzimamo li i građanske brzojave. Odgovorio sam mu da je služba za brzojave građana trenutačno obustavljena pa je izašao.

— Izviđao je — ustanovio sam. — Vidio je sve što je htio, opravdao svoju prisutnost onim pitanjem, te izašao da podmetne eksploziv! Stavio ga je uz stražnji zid, provjerivši prije toga koga će i što u uredu raznijeti. Vjerojatno je naknadno pojačao predviđenu količinu dinamita, zamijetivši da su telegrafski uređaji nasred prostorije. Zato je eksplozija i bila tako jaka.

— Stražnji je zid potpuno razoren — potvrdio je liječnik. U stražnjem je dvorištu — dodao je — bilo potpuno mračno. Bilo je jednostavno donijeti eksploziv, staviti ga uza zid, upaliti fitilj i nestati.

— Je li taj u fraku već prije dolazio ovamo? —animalo me je.

— Nije — u jedan su glas odgovorila oba telegrafista.

— Možda ipak nije iz Pleasant Grovea — smatrao je liječnik.

— To i ja pretpostavljam — rekao sam i kimnuo na pozdrav obojici ranjenika. — Dobra vam sreća! — dobacio sam im odlazeći.

Shita me je pratio isplažena jezika. Vrativši se u svoju sobu, potražio sam pod krevetom čizme. Obukao sam se, obuo čizme i stavio pojas s revolverom koji je dotad visio preko naslona stolca.

— Zahvaljujem za svu vašu pomoć! — obratio sam se liječniku. — Odjahat ću natrag u Sedaliju. Ovdje nema smisla tragati za bilo čim.

— Kad ne bi uza se imao taj revolver i toga krvoločnog psa, zgrabio bih te za ovratnik i gurnuo natrag u krevet — rekao je liječnik. — Ovako... — slegnuo je ramenima.

— Znao sam ja — našalio sam se — da revolver ipak nečemu služi. Bez brige, doktore! Mojoj je lubanji već bolje. Samo mi još u ušima zuji i imam osjećaj kao da su pune vlažne vate...

— To će proći — ozbiljno je objasnio liječnik.

— Jasno — suglasio sam se. Dodirnuo sam u znak pozdrava obod šešira te izašao.

Shita je preda mnom trčkarao ulicom. Prolazeći kraj telegrafskog ureda, uvjerio sam se da sam, kako je to rekao liječnik imao sreće: stražnji dio brvnare bio se sasvim urušio od jakе eksplozije. Staklo je popucalo na svim prozorima. Dovratak se opasno nakrivio. A u uredu je izgledalo kao da je njime prohujuao orkan.

Svojega sam šarca zatekao u konjušnici. Od konjušara sam saznao da se kapetan Hamlin sa svojom stražarskom četom još prije jedan sat bio odvezao na stanicu, kako bi prvim narednim vlakom krenuli u Sedaliju.

Sunce je stajalo koso na obzoru. Vuklo se još samo nekoliko

